

Åkers skeppslag.

Socknar: Österåker, Roslagskulla, Riala.

Från detta område, beläget Ö om Vallentuna hd och NÖ om Danderyds skeppslag, äro kända 6 runinskrifter, därav en (U 178) endast i obetydliga fragment. Två äro numera förkomna: U 174 och 176.

Två runinskrifter i Österåkers sn voro kända redan av Bureus: U 174 och 176. Ytterligare två äro omtalade i *Ransakningarna* och avbildade av Peringskiöld: U 175 och 177. Dessa fyra finnas också upptagna i Liljegrens *Runurkunder* (L 634—637). De båda återstående, U 178 och 179, ha blivit funna i senare tid.

174. Österåkers kyrka.

Litteratur: L 635. Joh. Bureus, F a 10:1 s. 136 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 483, F a 1 s. 104; O Celsius, SR 1, s. 423; F. Burman i Nova Acta R. Soc. Scient. Ups., Vol. 5 (1792), s. 310; UFT h. 4 (1875), s. 75.

Avbildning: J. H. Rhezelius, teckning (i F a 10:1); Bureus, kopparstick (i F f 6 n:r 188).

Runstenen fanns enligt Rhezelius »I Kyrkiedören». Möjligen har denna dörr blivit igenmurad redan vid kyrkans ombyggnad 1650, ty runstenen omtalas icke i *Ransakningarna* 1667—84 och har sedan alltjämt varit förkommen. Den är sannolikt överrappad och f. n. oåtkomlig.

Inskrift (enligt Rhezelius):

oka · uk · suin + auk × sifstain × litu × stain . . a . . iftir × kuik brupur sin · an u - r · brupru fapur kauki
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
kaupur
70 75

... ok Svæinn ok Sigstæinn(?) letu stæin ... æftir Kvik, broður sinn. Hann var ...

»... och Sven och Sigsten läto [resa] stenen efter Kvik, sin broder. Han var ...»

Till läsningen: R. 1 har bst endast t. h., svagt böjda, den nedre något längre än den övre. Ovisst, huruvida runan bör uppfattas som o eller som ett f med för korta bst. Bureus har tydligen uppfattat den som o, ty han översätter första namnet »Acho, Åke». Likaså Burman: »Oka». Burman (och UFT) har 13 l. 25—30: På teckningen i F a 10:1 antydes, att runor äro utelämnade (d. v. s. skadade) mellan 29 n och 30 a. På kopparsticket och i F a 5 är detta sammandraget till ett ord: staina. Burman: raisa · stin. Såväl teckning som kopparstick ha 51—53 uir. Slutet av inskriften (54—75) är lika på teckningen, på kopparsticket och i F a 5. Burman: 60—64 fauthur. Bst i 70 k sitter lågt, ungefär som nedre bst i ett f (se t. ex. 60 f); och däröfver finnes på teckningen en svag antydning av en övre bst. Runan har kanske varit f.

Sannolikt föreligger en felläsning i slutet, ty an u[a]r · brupru fapur kauki kaupur ger ingen förnuftig mening.

Namnet 1—3 oka är oklart; möjligen också här en felläsning. Ett mansnamn Sifstæinn är f. ö. okänt, liksom öfverhuvud Sif som förled i svenska namn. Troligen Sigstæinn (med f felaktigt för k) eller möjligen Lifstæinn (med s i stället för l), båda väl styrkta namn. Om Lifstæinn se U 173 och 179. Om namnet Kvik se Sö 220.

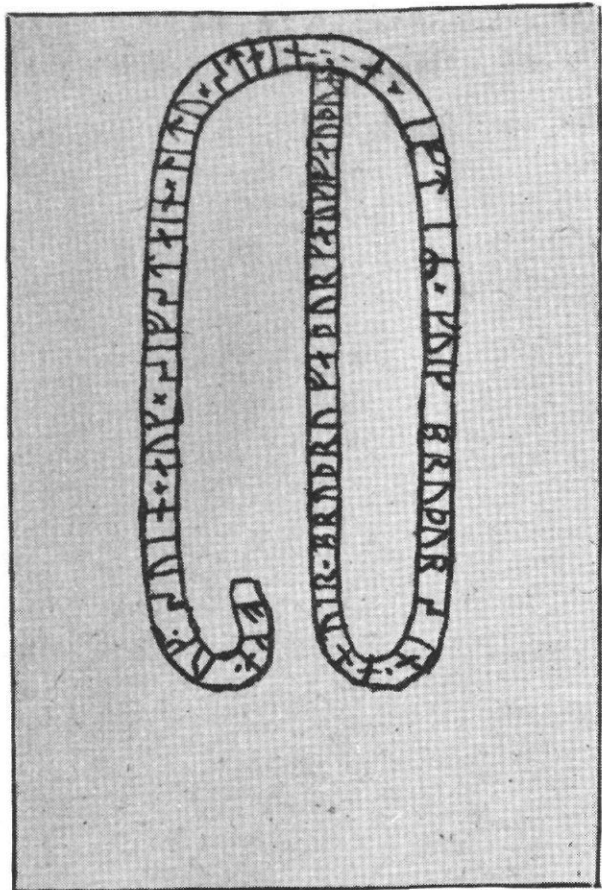

Fig. 172. U 174. Österåkers kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

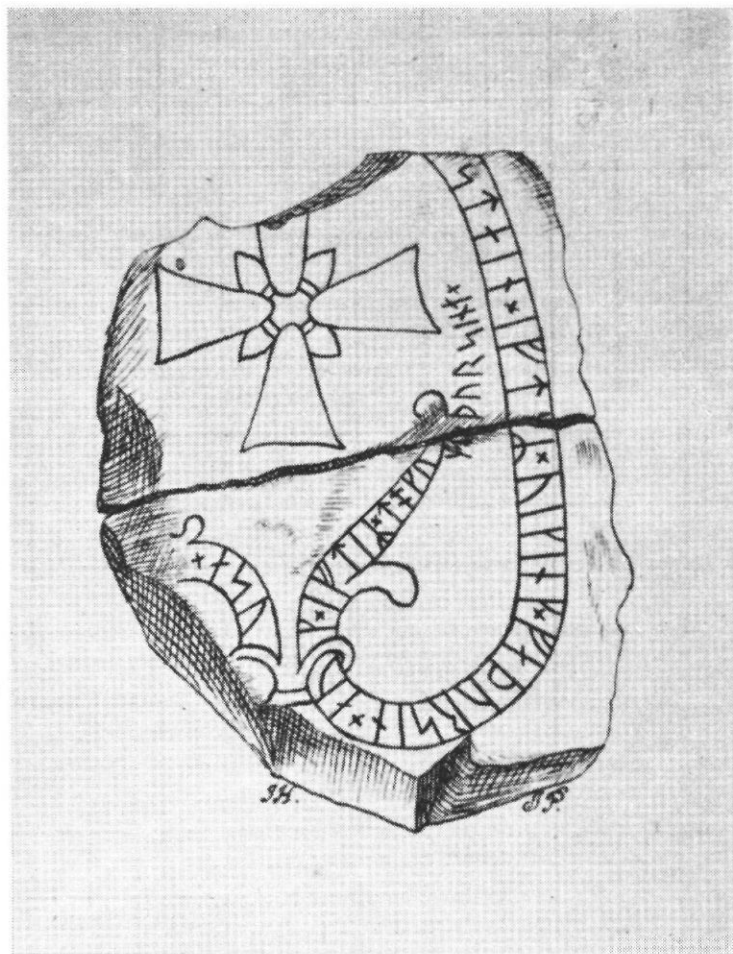

Fig. 173. U 175. Österåkers kyrka.
Efter teckning av Peringskiöld.

175. Österåkers kyrka.

Pl. 115.

Litteratur: B 230, L 636, D 2:241. Ransakningarna 1667—84 (R. Dybeck, Runa 1848, s. 24); J. Peringskiöld, F 1 5:1, s. 22, Monumenta 3, bl. 34; O. Celsius, SR 2, s. 139, 340; Kyrkoinventarium 1829 (i ATA); UFT h. 4 (1875), s. 76.

Äldre avbildningar: Peringskiöld, teckning (i F 1 5:1), träsnitt (i F 1 5:1, Peringskiölds Monumenta och B 230); Dybeck a. a; O. Sörling, teckningar sign. O. S. 1887 (ATA).

Två runstensfragment ligga i kyrkans golv omedelbart innanför vapenhuset, det ena (A) på vänstra och det andra (B) på högra sidan om ingången. De båda fragmenten utgöra tillsammans större delen av en runsten, som blivit avslagen upptill, nedtill och på v. sidan och därtill spräckt ungefär på mitten. Ett tredje stycke skall, enligt uppgift i UFT 1875, finnas i södra kyrkomuren.

Stenen har tidigare legat på kyrkogården. *Ransakningarna*: »På Kyrckiegården ehn Steen med Runaskriff». Peringskiöld: »Åkers kyrkiegård, på rygg, mitt i tu». Där låg den ännu 1726, vid Celsius' besök. År 1829 var den inflyttad i kyrkan på sin nuvarande plats »på golfwet inom kyrkdörren». På v. sidan har stenen, troligen i samband med inflyttningen, blivit tilljämrad, varvid bl. a. en runa vid inskriftens början gått förlorad.

Sandsten. Fragment A: 70 × 90 cm., fragment B: 86 × 61 cm. Ristningen är tydlig och väl bevarad.